

Издази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи пишу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 .
на четир месеца . . . 1 .
за Србију годишње 4 .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

Ј А Н Ж И Ш К А.

У Јевропи има десет словенских племена. Међу овима је руско племе најмнобројније, а чешко је најсвесније и најизображеније. Чеси су у свему тако напред коракнули, да они могу за пример служити не само аустро-угарским него и свима осталим Словенима. Племство, свештенство и народ у највећем одушевљењу боре се за свој опстанак и за напредовање. Чеси имају силесију мужава, који се у научености и родољубивости могу мерити са првим људима најнапреднијих народа.

Но Чеси нису само у садашности избарабарили се са другим просвећеним народима, него они су и у прошло доба, још у средњем веку, пре својих 400 година били напреднији од својих суседа Немаца. Па као сада тако су и онда имали јуначних, одушевљених бораца, који су сав живот свој народу своме посвећивали. Међу борцима који су на бојном пољу за чешки народ борили се, прво место узима — Јан Жишка.

Када се оно чешки професор Јан Хус подиже противу римскога папе и противу злоупотреба римокатоличке цркве, нађе он у своме чешком народу одушевљених присталица. Али римски папа и немачки цар не трпе ни у чему одступање од „јединосасавајуће“ католичке цркве. Хус мора да испашта науку своју на — гломачи.

По заповести сабора римске цркве, који се тада у Косницу, у Немачкој, држаше, буде Хус г. 1415. спаљен. Али дух Хусов не моглоше спалити. Дух Хусов прелета земље и градове и расипамти се у оним витешким борцима, што се латеше оружја у обрану науке Хусове. Дух Хусов оживи у — Хуситима.

Па шта су присталице Хусове, шта су Хусити, по науци свога бесмртног учитеља, исповедали? Ево ово: „Хуситски свештеници да могу слободно

у земљи проповедати; да се може при причешћивању путир употребљавати, а причест да буде хлеб и вино; да свештеници немају добара нити да се баве светским пословима; да се и свештеници казне као и световњаци, кад учине самртни грех; да се не опраштају греси ономе, који плати него који се поправи и покаје; да се не трпе разбојници, браколумци, хулиоци бога, бадавације; да се укину незнабожачки и немачки закони, који иду противу библије; свештеници да живе по примеру Исусовом; манастири и сувишне цркве укидају се; да се живи просто без драгоценца, сјајна одела;

да учитељи и властници буду подложни божијем закону и да се заповести њихове према томе испитују; да се сви непријатељи хуситске вере прогоне.“

Цео чешки народ усвоји ову науку. Цео народ завери се, пре изгинути него ли од те науке попустити. Тако одушевљење народа плодом уроди. Чешка се прогласи републиком, слободном државом, која сама себи бира власнике. Она избере двадесет директора, управитеља, да њоме владају. А у томе већа заслуга припада најјуначнијем делији чешком — Жишки.

Силесије светске и духовне стотине хиљада дижу противу Хусита, али им не могу да науде, јер њих предводи Жишка, јунак над јуначима, витез над витезовима.

Да је Жишка био редак човек и јунак, то признају и страни писци. Тако један немачки писац овако о њему вели: „Жишка је имао све оне особине, које могу да подигну човека из нискога стања, а те су: одважност, присуство духа, гвоздена тврдоћа, прост живот без раскоши и сјајности, трезвеност. Прво је био ћорав као војводе старога века: Филип краљ македонски (отац Александра ве-

Невоља ме гони, да вам нешто речем о бо-
 гиняма. Ој нејавна тлаче нам немилице на-
 рој по брему и урлим ерађевима, а мало је
 тавре нејачи, да их и ој пређе не памти. Није
 с горела да се упознамо с тако опасним а че-
 стим постојом.

Богиње су стара, прастара бојест. Веке неки
 да их је било хиљаду година пре Христа, а и наш
 народ спомиче их ој јавна под именом: “богиње”,
 “осниче”, “красче”. Повесница сећа се њихове стра-
 хоте, те их ређа за егип и колери као најстраш-
 нију бојест, што је читаве народе утаманила и
 велике пределе опустошила. Године 1767. заређиле
 су на северу (по Сибирији и Камчатки), па не по-
 траја угуо, а земља оста пушта. У самој јевропи
 умраше ој богиња по 1/2 милијуна или пет сто-
 тина хиљада људи на годину.

I.

БОЛИНЪ Б.

лицол) Ханибат, војвода картажански (који се бо-
 рио противу Римљана), или Серторије Римљанин;
 и као јуначи новота века: Нелзон Британац и ку-
 лзов Рус — и доцније је са свим оселено као
 чешки краљ Јован Луксенбургски. Жинка је један
 ој првих војвода свију времена.”

А ко су били жинкини војници? Били су нај-
 више селаци, које је он ој пула у војску узео,
 па их навеогао и за њих особиту команду серђио.

Бистар дух жинкини знао је увек наћи начина,
 како ће победити. Једном је био жинка у боју.
 Противници му имадоше много већу војску. Он је
 био с једне стране лабе а они с урле. Жинка их
 пусти да почну предавати реку. Кај покољина про-
 тивничке војске пређе лабу, погати жинка са сво-
 јим витезовима на њу и сможи је, а урла пого-
 вина је на урлој огаји реке рођеним очима гле-
 дага, како јој уржаба паја а не може јој помоћи.
 Име жинкино је тако страшно постога, да је до-
 ста било рећи: Ђво жинке! па да се силне војске
 на све стране разбегу.

Јунаштво чешко је у толико веће, што им је
 непријатељ имао увек много више војске, а они
 већином нису имали урла оубја осим чага и
 млатица. Чага жинкина у толико је већа, што је он
 прво био на увору ерађевском, али када се народ
 умрао на оубјзе, да брани науку Хусову, жинка
 је пристао из народ, и својим знањем, својом вој-
 ником већином гужко му је до проба. До се-
 дамесете своје године био је жинка на челу сво-
 јих војника, који су Лаборитима називали се. У седам-

десетој години снађе га смрт, која никога не ште-
 ди. Баш је био понао у Моравску, да нападне на
 Албрехта, херцег аустријског. За пут научи да
 освоји тврђаву Пшибиславу и већ је околи, када
 га спонаде кула бољетина — кула и морија. Умре
 уреру својих јунака 30. септембра (12 октобра)
 1424. године, а на самрти препоруци Лаборитима
 главу са свога јунаштва. Да би Лаборите своје
 војводи достојан укол приређиле, навале они на Пши-
 биславу, заузму је, ушале је а жителе све посеку.
 Кажу да је жинка Чесима аманет оставио, да
 му ој коже начине губан, па да с њиме показе у
 бој, јер ће, вели, јушмани ој гласа му унаштити
 се и белству се дати.

Чеси су и после смрти жинкине истом оуба-
 номпу настали бојачи; они су нападали Немце
 у њиховим земљама: Саској, Баварској, Аустрији;
 пројирали су у Шлезвију, Моравску и Угарску,
 тако, да је цео католички свет задрхтао ој “бо-
 жиних бојовника”, ој Хусита; и непријатељи их не би
 никад победили, да се није међу њима наша
 странка, која је понустила ој правничих захтева,
 па је задовољила се само тиме, да може причешће
 примати из путра а иначе је све повраћено као
 и пре што је било.

Таро нам Чеси дају гени науку, да народ, ма
 не био многобожан, непообетљив остаје све докле,
 уколико је уједињен, сложан, а чим се развоји, чим
 неслези места даје, он мора јушманима својим
 поубити.

C.

да онај, који је већ претурио једне кравље богиње, никако, ретко или бар ређе и слабије пада у праве човече богиње.

1. За отров, што се с богињава болесника прилепи за здрава човека, не зна се још довољно. Толико је познато, да сваке богиње долазе од прилепе и да их нема, што су од себе постале. То је доиста чудо, јер често ће богиње зачети као од себе, а болесник ни сам не може да се довије, где их је мстао захватити; па опет их је добио јамачно прилепом; кад би се добро разабирало, изишло би нијосле, да је болесник од другог болесника отрован. То ћете и сами признати чим дознате, да је тај отров прилепчив не само правим додиром, него и у размаку, да се прилепи за хаљине и друге ствари, да иде ваздухом у испарењу болесниковом (а особито по сухом, летњем) и да му снага траје по неколико година. Затече ли се тај отров у кога, он ће га јамачно заразити, па било то пре или после, а нама се онда чини, да је човек од себе оболео.

По овоме је дакле најглавније, да се чувамо од прилепе. То иде до некле, а особито кад узмемо на око сама друштва људска: породице, општине, места, пределе и народе. Поједина човека гони нужда и посао и у саму смрт, па где би се онда могао освртати, хоће ли где наићи на богиње. Рахатлук и удружени људи немају таквих нужда; њима је дакле у власти чинити, што им и за здравље ваља.

Најпрече је не полазити у места, где влада редња и не дати свету из тих места у своје. Разболе ли се ипак који у месту, ваља га одмах оделити и од здравих и од болесних а особито од оних који јису каламљени. Ал' ни каламљени не треба да се јуначе. Што су јаче богиње, јаче трују; али хоће то и да варака, те мале богиње трују каткад јаче од великих. Малу децу и људе преко 40 година (особито пуне, здраве) ваља особито чувати. Деца од 5—14 најлакше преболе. Чистоћа је и ту веома нужна. Добро је на дан два—трипут мењати рухо, кревете често пресвлагати, а и често умивати се и уста изапирати. Мирис или кад не помаже, најбољи је чист, свеж ваздух. Је ли у месту богиња, не ваља се у скупови састајати: прела, посела, мобе, општинске „сесије“, школа, па баш и црква су често легла страшних зараза. С тога их у тако време не ваља походити. Ко је око болесника, па долази и у народ, нека се често пресвлагачи и испара. При јачој редњи ваља да свака општина има за себе кућу за такве болеснике.

2. Да кравље богиње по нешто чувају од правих, знало се од вајкада. Како то да се протумачи не зна се ни од прилике. То искуство навело је мудре људе на ту мисао, да би добро било, да сваки оболи од тих крављих богиња (слабије су) не би ли га праве минуле или бар слабије дохватиле. Да човек ретко оболи наравним путем од тих крављих богиња, знаде сваки. Ваљало је дакле изнаћи начин, да како хотимице и вештином отрујемо свакога тим богињама. Од туда је произишло каламљење т. ј. пресађивање крављих богиња на човече тело и од тога доба је више држава, што законом приписују да се деца каламе.

Да каламљење није баш са свим чврст штит против богиња, знаће сваки, већ с тога, што је можда и сам видео, да и каламљени јако оболе, па и умру од правих богиња. Али за то опет из тога не следи, да каламљење слабо вреди; оно је опет снажна обрана противу богиња већ само с тога, што је каламљених болесника мање, што не оболе нестоеким богињама и што с тога ређе умиру.

Ево шта веле неки пописи:

Год. 1823.—24. беше богињава редња у Копенхагену. Од 659 каламљених болесника умрло је 5 (0.75 %), од 159 некаламљених болесника умрло је 35 (22 %).

Год. 1827. умрло је у Дињу: од 478 каламљених болесника 1 (0.2 %), од 163 некаламљена болесника 93 (57 %).

У Марсељу умрло је 1828. од богиња: од 2000 каламљених болесника 45, од 8000 некаламљених болесника 1488.

У Француској је било од год. 1816.—41. тридесет богињавих редња са 16.000 болесника; од тих је умрло: од 10.434 некаламљених болесника 1682 (16 %), од 5.963 каламљених болесника 62 (1 %).

Из свију ових примера види се да кудкамо више умиру од некаламљених, да је по томе каламљење благодат за људе и да га се ваља вољно придржавати.

Али снага, што је у каламљењу не траје вечито, а ни код свакога једнако. Изгуби се обично за неколико година и то у топлим земљама пре, него у хладнијим. Код нас се губи између 7.—20. године. С тога је ваља после тога времена поновити новим калемом, било томе нужде или не.

И каламљењем и прекаламљивањем рукују стручни људи, рукују лекари. Они знају и време и згоду, када и како да врше тај посао. До свести народа и до поглаварства и власти стало је, да лекару у помоћ притеку или да се вољно склоне, па да по нешто и жртвују зарад добра и здравља свога и својих суграђана.

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

За злато рђа не пријања.

Младост је оно доба у човечјем животу, кад човек темељ својој будућности удара, кад му је дакле преко нужно искуство и мудрост седог старца, да би се на путу добродетељи могао одржати. Но ма да је младост тако одвише важна по нашу будућност, ми на жалост, баш у том добу живота имамо најмање искуства и знања, а у нашем телу баш онда тежи свака жилица за уживањем, и баш у тим годинама пороци нам се у најружичнијим бојама представљају. Колико нам се дакле ваља чувати, да, без искуства и знања, на клизавом и стрменом путу живота не поклизнемо и не паднемо!

Што се неки одвише у себе уздају и за доказ, да нема тога, који ће их на странпутицу завести, наводе и на себе примењују наведену пословицу, то је са свим погрешно. Нисмо ми тако мудри и савршени, да се можемо сравнити са златом, које не рђа. Сви смо ми слаби, и само дотле јаки, док у искушење не паднемо; а купце ли час искушења, онда су одвећ ретки ти душевни јунаци, који не ће поклизнути и пасти, онда и много већи мудраци, но што смо ми, хоће да се заразе и покваре. Ту човекову слабост, добро је познавао наш Спаситељ, и за то нам је ставио у молитви „оче наш“—у да молимо Бога, да нас не доведе у искушење, где би се наше слабо срце окужити и покварити могло. Не прецењујмо дакле себе, не верујмо да рђа за злато не пријања, но имајмо на уму ове пословице: „С ким си, онаки си,“ „с ким си до подне, онаки си од подне“, „смрдљиво буре најбоље вино поквари,“ и „пригода чини лупежа.“ Тих на искуству основаних пословица, сећајмо се, и чувајмо се искушења и злих прилика!

Затворен дуга не плаћа.

Дабоме да се у затвору ништа не да зарадити, чиме би се дуг исплатити могао; но ваља знати да се лакоислени и неблагодарни дужници за то затварају, да се у затвору науче памети, како ће ће се, кад буду у слободи, боље пантити да своје дугове исплаћују.

Али времена су рђава и ти поред најбоље воље ниси у стању да се дуга опростиш.

Кад ти дакле ваља дуг одужити, онда се нема и време је криво; но кад је свеца славити, сватове држати, даће и парастосе давати, сроднике и пријатеље дочекивати, је ли, онда се свега нађе? Ма како би било, кад би ти неко време штедео од јела и пића, кад би смањао оне многе трошкове, које чиниш око којегаких непотребних и излишних ствари,

без којих свакако можеш бити? „Мање једи, па купи,“ каже се оном, ко од другогa нож или што друго иште, а тако би се могло рећи и дужнику: мање једи, па дуг одужи! Стари Грци у граду Смирни љуто страдаше некада са неродице и њихова браћа у граду Шпарти „ускратише својој марви и себи један ручак“ и тим начином толико хране скупише, да су своју браћу у Смирни од глади спасли. Не би ли могли и ми тим начином себи и један другоме помагати?

Но било тим, било другим начином, свакако ваља човек да гледи да своје дугове у уречено време одужи и то ако не другом, а оно самом себи за љубав; јер ко је као тачан и поштен платац познат, томе су свачија врата увек отворена и он је по оној немачкој пословици „ко своје дугове плаћа, главницу прави“, направио себи код сваког имућног човека капитал, којим се у свако доба може послужити. По себи се разуме, да та околност никога не треба да превари, да се лакоислено у дуг баца. Ја рекох лакоислено; јер зар то није највећа лакоисленост, кад се наши људи већином задужују с тог, да што лепше и богатије свадбу или свеца проведу или даћу даду? Кад је ко узajмио у тој намери, да с туђим новцем ради и подиже се?

За трн, за грм.

То кажу Срби кад виде, да се звезда по небу вине и веле да значи, да је роб из тамнице утекао, па јамачно да га не би ухватили саветују му, да се сакрије „за трн, за грм.“

По том веровању нашег народа дакле, кад је год 1833. ноћу између 12. и 13. нов. до 240.000 таквих звезда с неба пало, морало је толико исто робова из тамнице утећи, а год. 1366. кад су 21. окт. у зору те звезде у тако великом броју летеле, да их нико није у стању био избројати, те године јамачно је преко милијун лопова и убица морало од заслужене каштиге утећи. Но не само спомених година, — кад би стајало што нам народ о тим звездама мисли, онда би се сваке године по више десетина хиљада робова својих тамница морали опростити; јер данас се за јамачно зна, да у години има извесних дана, то су 9—11. август и 12—13. новембар, — кад те звезде редовно у великом броју падају.

Из тог се можемо довољно уверити да звезде, које падају, не могу имати оног значења, које им наш народ придаје, да оне не падају за то, што је овај и онај роб утекао. Узрок њиховом падању са свим

је други. Те звезде то су мала светска тела, која се на милијуне горе у ваздуху налазе и око сунца окрећу и по што њихови путеви пресецају често пут, којим наша земља иде, то их она, кад близу ње дођу, својом привлачном снагом тако силно к себи повуче, да као оно муња њојзи полете. У том брзом летењу разгреју се и зажаре та тела у тој мери, да нам као сјајне звезде изгледају.

Неко ће можда признати, да падајуће звезде не значе, да је роб утекао, али приметиће да то тек небориво стоји, да репате звезде, кад нам се на небу укажу, значе, да ће бити рата.

Ма кад би посао репатих звезда био тај, да се пре рата на небу појављују, шта су онда значиле и за што су се за време многогодишњег рата под Бунапартом појавиле репате звезде год. 1807. и 1811? Та рат је онда у велико беснио и њега нису могле предсказивати! Даље, кад би то било њихово опредељење, да људе на предстојећи рат најљивима чине, за што се онда пред француско-пруским ра-

том год. 1870. не појавише? Та већег и грознијег рата тешко да је кад било и ако икада то је пред тим ратом требало да се указала на небу звезда и ако не баш као она од год. 1744. са шест репова, а оно бар са једним репом!

Научимо се из тог, да репате звезде нису птице злогласнице и да нам се, као што је још пророк Јеремија рекао „од знакова небесних не треба плашити!“

Због мог брата Николе, мрзим и на светог Николу.

Ето! како ми на срамоту нашег разума умемо да мрзимо! Је ли нас један члан какве породице увредио, ми мрзимо и гонимо свеколику ону породицу, којој он припада; је ли нас један трговац за срце ујео, ми с њега једног преносимо мржњу на сав трговачки сталеж; је ли нам један свештеник какву неправду учинио, нама су одмах сви попови црни. Треба ли коме доказивати да у тој мржњи, која се с брата Николе преноси на светог Николу, ни искре здрава разума нема?

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

13. (Велике богиње и муве.) Проф. Клецински у Вечу посумња на леткање мува с болесника што леже од великих богиња, на здраве, узме ствар ту строго испитивати, и нађе на мувама мрва од оног перута с болесника од богиње, о ком се перуту зна, да је у њему отрова од богиње, и да се њим зараза она преноси с болесних на здраве, те и ови допадну исте оне болештине. Тако се осведочило, да заразу ону доиста и муве преносе. Стога се препоручује, да се врло пази, да никојих мува нема у собама, где леже болесници од прилепчивих болештина, особито, како се то пренашање отрова и заразе осведочило и код још неких других мува, и код још неких прилепчивих болештина.

14. (Отровне боје.) На више места дошло је до тужбе, да су се људи нагрдили, носећи на голом телу неке бојадисане вунене и памучне ствари, као кошуље, појасе, чарапе и др. Неке од ових ствари није требало више од 6 сата на голом телу имати, па је букнула онде црвен, за тим гнојанице и најопасније грознице. То се опазило и кад су оне ствари, пре ношње у кључалој води прокуване. Највише се тих несрећа догодило иза ношње чарапа и кошуља од сиве и црвене боје. Истрагом нашло се, да то зло долази од анилинских боја, којима се данас те ствари највише бојадису. Да се дозна, да ли је која од ових ствари оном отровном бојом бојадисана, има се ставити конач од оне ствари у стабаоце спирита од 90 степена јака, и на пламену

од свеће прокувати, па ако остане спирт бојадисан, знак је, да има тог отрова, па да се оне ствари сваки чува.

15. (Пољски мишеви.) Против ових смишљали су свакојаке помоћи, и нашло се, да је најбоље тровање, и то, подметањем ма којег у отрову натопљеног житног зрна. Тровање то покушавано је различним отровима, па кад је прошле године заискрала баварска влада од срјих вештака о томе изјаву, и кад су ови по ноћу покушаје и строге испите предузели, осведочили су се, да је најбољи и најизвеснији отров сичан, било да се житно зрно у сичану натопи, или да се умесе зрна од сичана (1 сичана, 12 брашна, и 2 ординар сирупа). — Али се мора дићи народ из свију села оних, па сви у један мах да отров подмећу, у сваку мишју рупу по зрно, које се одмах мора и затрпати, да не би тица ни друга животиња на отров дошла. Само тако се да за неколико недеља дана миш истребити, другаче не. Овај лек уједно је и најјевтинији, јер по јутру земље не стаје више од неколико новчића.

16. (Противу бухача.) Пелен је најбољи од свију до сад познатих лекова противу овог најгорег затирача вртова. У 1 аков кључале воде баци се шака пелена, да постоји 12 до 18 сахата, па се том водом прелије онај расад, на који је наишао бухач. Не само да одмах помре буба, него остану мртве и гњиде и чауре од ње. А на даље има сваки вр-

тар још назити, да ни по што у оградџи врта ни у околини нема коља с кором, јер под оном кором пуно је те бубе, онде се најрадије крије, и леже, и онде се зими од мрза сачува, а кад нема тог коља ни коре, онда нема ни где да се онде близу задржи, јер у земљи ил' под лишћем умре од мрза, те с тога бежи што даље и тражи згоднога коља и коре, да се сакрије.

17. (Шта вреди једно тичје гнездо?) Тица мухоловка хранила је себе и петоро својих тичића. Свако тиче требало је на дан 50 разних гусеница, дакле скупа 250 комади на дан. Хранили се у гнезду 30 дана, те док не узмогоше летети, требали су 7500 гусеница. Свака пак гусеница пождере толико лишћа и цвета, колико је сама тешка. Гусеница треба у средњу руку 30 дана, док са свим

не одрасте, те ако поједе на дан само један цвет са воћке, у тридесет дана поједе их тридесет.

Тако једно мухоловично гнездо спасло је од гусеница 215.000 цветака. Узмемо ли пак, да по гдекоја гусеница и 10 до 30 цветака пождере на дан, онда се једва може да опише штета, што је таква немајан нанесе воћки.

Колико дакле вреди само једно тичје гнездо!

18. (За што су неки краставци горки?) Кад се год повреди врежа од младих краставаца, или кад су краставци посејани негде у хладовини, где нема довољно сунца — увек ће бити горки. Краставци воле јаку топлоту и добро напредују само при довољној топлоти и умереној влази, а хладовину не воле никако. Највећма воле заклоњене брежуљке, у које непрестано упира сунце.

ХАЈДМО У ВИТЛЕЈЕМ.

Из старих времена успомена на божић.

У општини С. на реци Брзави стоји у врбаку у дољи једна усамљена црквица. Чудноватог је кроја та „црквица Витлејем“ као што је свуд у околини зову, са свим је друкчије зидана, него што се обично зидају цркве у земљи. Темелј јој је правилни четворокут, над зидовима јој се диже лепо сведено кубе, са југоисточне стране се улази унутра и ту се баш диже округла, врло витка кула небу у висине. Не мора човек бити вештак па да у први мах упозна да је кулица некад минарет, цела црквица пак турска џамија била. Уз то још, чим ступиш унутра, пада ти у очи турски полумесец, који је урезан у једну плочу, која је баш према уласку узидана; са врх кубета пак светли се крст, који је по свој прилици доцније дигнут: чудна смеса хришћанства и мухамеданства. Унутри у црквици је празно, путо. Само остраг на зиду, под једним сводом има једна доста велика, лоше намалана икона, у које се боја давно већ истрисала: представља божићну слику из Витлејема. Јосиф и Марија седе над јаслима, у којима је поворођено дете, са светитељским сјајем око главе, над њиме пружио главу доброћудни во, да својим дисањем загреје божанственог малишу. Сваке године долази на бадњи дан силан свет из околине у црквицу пре нег што ће на јутрење зазвонити, црквица је свагда бледим кандилом осветљена, па се захваљују људи тој икони, од срца се захваљују, а ниједан не зна за што.

Ја сам се често од пређе возио по Брзави, пуцао се на шумишко брдо, које красно грозним виноградом засађено беше, па сам уз чашу лене ру-

менике промишљао о догађајима старих времена. Па пролазећи мимо црквицу Витлејем у врбаку и њу би увек посматрао и дуго дунао главу од куд је то чудновато име, за што је тако зидана и због чега толики свет на бадњи дан долази у црквицу? И ако сам дуго на све стране распитивао, ипак немогах дознати, докле ми једна стара добра баба, из села С. не приповеди. Марица се звала старка и мора бити да је већ давно под земљом, јер тада јој већ беше глава сва седа, а леђа погурена, јер су носила терет њезиних деведесет година; Власи, који су ту живели, држали су је за врачару.

Елем приповеди ти мени баба Марица цео догађај, као што је ишао од уста до уста и како га је Марица још као дете од своје старе прабабе слушала.

1593. године не донесе бадње вече становницима села С. радости и благослова, као што то иначе чини Божић свуда, гдегод је хришћанства, већ бадњи дан постаде дан ужаса и грозе, исти онакав, као што га доживеше становници Витлејема када грозни Ирод посла људе своје „да покољу свуд децу до две године по Витлејему и околини.“

Онака, тешка времена бежу тада настала по целу Угарску: од висока Будима, престонице краљеве па чак до Београда и Паланке светлуцао је турски полумесец. Да је голема невоља овладала земљом види се и отуд, што је 1582. општина Темишварска у њему коленопреклоно молила папу, да јој пошље каквог учитеља, јер — веле кукавни грађани — деца им дивљају, а они немогу им учитеља плаћати, та једва што су децу и себе захранити и заоденути кадри.

Најтврђе место у турским рукама у јужној Угарској беше јаки град Темешвар, где је и паша темешварског пашалука седео. У очи Божића поменуће године остави Казим паша зором своју престоницу Темешвар и крене се у Вршац, камо је један доглавније султанов заповедио, да све паше и сви беглербегови, што их год у Угарској имаде, на договор дођу, да се посаветују о оружању на Ердељског кнеза Сигисмунда Баторија, који се здружио са кнезом Каравлашким и Карабоданским и са царем Рудолфом, пријатељство турско погазио и одметнуо се, на као да смера да на пролеће удари. Може се мислити, какав безброј прати-

лаца и војника беше у свити пашиној, колико је пртљага носио у оно доба један азијатски господар, кад је велики пут имао да прави и то преко непријатељске, скоро пусте земље по цичи зими. Неколико дана у напред јахали су пратиоци и робови, да друмове прокрче и да на станицама приправе све, што је за дочек господарев нужно. Већ се на бадњи дан смркавало кад сјајна свита приспе у С. где су квартилаши једну велику кућу узели паши за конак, најбоље одаје ишчистили, угрејали, са скупоценим ћилимовима и јастуцима уресили. Кроз два реда својих каваза јахао је Казим Паша главном улицом своје конаку.

(Наставиће се.)

И Ш С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

(Угарска.) Когод прати политичке догађаје у Угарској, разбира данас о промени угарског министарства. Ми смо јавили, да је Слави, председник министарству изјавио краљу, да садање министарство неће даље да остане. Ваља знати, да у државама, где се, као у нашој са сабором — парламентарно — влада, а то значи, где владар са сабором у договору доноси законе, свака влада мора имати у сабору или народу већину, да може опстати. Садању владу задесила је та неприлика, да ју је досадања већина саборска, на коју се ослањала, оставила, на за то хоће ли, неће ли, мора одступити. Садања влада није баш сама скривила све оно, што јој се пребацује и ради чега ју је већина саборска напустила. Јер рђавом новчаном стању државном, што због њега остаде влада на цедилу, крива су и пређашња министарства, а богме је томе и то још понајвише крива сама саборска већина, која је пуштала, да владе раде, што хоће, те да до тога дође.

Колико то, што одступа садања влада због новчане непогоде државне, расветљава кубуру, у којој се Угарска налази, толико и то, што се ево од повратка краљева са пута у Русију непрестано ради о томе, да се састави ново министарство, на још до данас није за руком пошло, показује, како траљаво стоји са унутарњом државном политиком Угарске. У другим државама лако се нађу људи, који ће заменити пало министарство и круна не долази у неприлику, кад се ради о томе, да састави нову владу. Додуше и у Угарској није оскудица у људима, који би радо седи у црвене фотеље (наслоњаче) — има их и сувише —, али људе, који би у сабору имали уза се већину, мораш данас у Угарској са Дигеновим ђеџером тражити. А томе је свему покварен, поремећен политички живот угарских саборских странака крив. Да је досадања већина саборска, коју је сачињавала „деакова странка“ или саборска „десница“, живела живот, чист, непокварен, да је ишла само за тим, да што боље унапреди земљу, што је по дужности чинити морала, а да није допуштала, да се у њене редове увуку људи себични, да није допуштала да себичност, поквареност овлада њезиним члановима — данас би лак посао био склопити ново министарство. Али та странка ударила је путем кривим, и није чудо,

што се ево распала у саме сићушне гомилице, које се сада препиру, која ће посадити свога свеца у министарску столицу.

То је узрок, што се ново министарство толико порађа. Круни не остаје друго, него да, кад нема у сабору ни једне странке у већини, увуче у министарство људе из разних странака, како би се скрпила свагдања, трајна већина саборска. И збиља се саветовао краљ са вођом „левице“, Тисом, тако исто са вођом левичарских незадовољеника, Гицијем и вођом умерених десничара, Шењејем, о њихову ступању у ново министарство, коме би остао за председника досадањи председник министарству Слави. Који дан, па ће се морати та ствар крају привести. Али унапред може се за поуздано рећи, да министарство из људи разних странака неће таворити многе дане; брзо, врло брзо истрошиће се оно у борби са самим собом. А онда настаје опет старо питање: Шта сад?

Било како му драго, с променом министарства неће се променити народносне, дакле и наше ствари.

(Матица.) Управа Матице добила је отпис од министра Трефора, у коме јој се налаже, да побрати све текелине питомце, који су ван Пеште на наукама, натраг у Пешту. Тим отписом спасао је министар отачину!

(Србија.) Уредник политичног листа „Јавности“, М. Стојковић осуђен је на 9, а сарадник на истоме листу, Светозар Марковић на 18 месеци затвора због тога, што су у поменутом листу бајали омаловажили и увредили нар. скупштину и кнеза. Како који дан, а влада београдска све боље излази на видик са својом ћуди.

Страни свет.

(Бугарска.) У Бугарској је прешло цело село из католичке вере у православну. Католички владика у тој дијецези пошао је да предупреди, да то и друга села у околини не учине. Паша турски пак телеграфично кајмакаму у Шиштабу, да ни пошто не пусти владика, куд је наумио. Австријски генерални конзул у Русучуку протествовао је против тога поступка пашиног. Види се, колико зазира Турска од Русије.

(Австрија.) Државни сабор закључио је, да посланике из Чешке, за то што нису хтели да дођу на државни сабор, који не признаје права чешке краљевине, не сматра даље за посланике, те ће се расписати нови избори у Чешкој. Чеси ће опет избрати исте људе, који опет неће доћи на сабор. —

Е тако је то мање, више у многим, па и великим, знатнијим нашим општинама!

Кад бисмо судили о нашем народу по овом стању његових општина: онда бисмо морали, ма колико нас болело, признати: да је наш народ заостао далеко иза других, тако званих образованих народа јевропских, да смо ми умно још тако неразвијени, да једва осећамо потребу друштвеног, општинског, државног живота.

Па зар јечудо, кад би и било тако? Ко је, као наш народ имао своју државу у времену, када је јавни живот човеков ударио вазда кривим правцем — у времену феуда, т. ј. у времену, где од природе слободни људи упртише јарам, што га им намете на леђа сила појединца или повлашћених сталежа — каста — те у коме ради тога духовни развитак човеков корачаше мрављим корабом; ко је за тим изгубив своју државу, столећима стењао у тешким оковима азијске немани, таворећи једва телесни живот, или проводио дане непрестано у табору, хранећи своју и сигурност јевропске образованости: зар је — питам — могао напредовати, зар је могао развити своју интелигенцију, своју интелектуелност т. ј. своју умност, мисаоност, као народи, који живљаху у сретнијим околностима, који као што пева певач — „троне

прекрстише руке, докми за ерст подносиемо муке“ и који нас данас називају варварима?!

Па ипак није тако! Наш народ је усупрот свој несрећи својој, а можда баш због своје несреће развио се умно довољно. Његове песме, пословице, приповетке, загонетке задахнуте су умношћу, коју уважава изображен страни свет. Поједина дела, што их је починио и данас чини наш народ на пољу свога јавног живота, могу се смело упоредити са сличним делима најнапреднијих јевропских народа. Но не говоримо тако само ми, којима би се могло пребацити, да смо пристрасни; него и туђинци, што их је пут нанео у наше крајеве, а који су озбиљно посматрали и изучавали наш народ, признали су, да је ума оштра, да је разума здрава.

Не стоји дакле, да је за то закржљавио наш општински живот, што ми не бисмо увиђали, да је човеку, који у друштву живи, лакше и набавити и сачувати, што му треба, да подмирује своје телесне потребе, да је са животом у друштву сигурнији, да је питомији и да се само у друштву живећи може развијати. Толико је интелектуелно — умно — развијен наш народ, да то може схватити; а у томе се једва даље простире схватање и образованих народа јевропских.

Б О Г И Њ Е.

II.

Да пређемо сада на саму болест и на правила, што ваљају, кад човек обогњава.

Богиње су као што рекосмо, прилепчива болест, а захвате кожу и служне коже као што је н. пр. кожаца у устима, у носу и т. д. Све што у тој болести заболи осим коже иде уз запаљење.

„Па чудна ми посла, ако оболи кожа!“

Није баш ни тако; и кожне болести могу бити опасне. Да видимо како.

Човек дише и кроз кожу као и кроз плућа (бела цигерица), а кожа има за то одушке, којима ваздух удише, а отров издише. Осне ли се што по целој кожи, заптију ли се те одушке, што кроз њих дишемо, онда је од прилике исто, као и да заптијемо нос и уста, па да не можемо дисати. Морамо се угушити.

Кожа се у богињама запали, а уз то запаљење иде врло често јака грозница и ватра. У тој тешкој грозници и ватруштину хоће и срце да малакше, а бома где срце не бије, онде није живота.

Богиње се гноје; гној хоће да се упије у крв, те да је отрује. Загнојена крв не тече дуго кроз жиле.

Богиње се осећу по опасним местима; по гркљану, по плућама („пале му богиње на прса“) по срцу („пале му на срце“) по превима, по бубрежцима и по бешици, па достајпута стамане одмах којом преком бољом.

Богиње не пазе куда ће: иду на око, на уво, у нос, па колико их је ћоравих и глухих и наказаних иза њих, а није баш никоме ни то мило, кад остане храпав.

Иза богиња долазе често друге опасне болести. — Видите дакле, шта све може бити, кад се само кожа запали.

Отров од богиња стоји у самим богињама у гноју, у красти и перути од красте. Болесник га једнако испарава, те је у ваздуху око њега, а и на даље од њега. Ми га захватимо или кожом на лицу и рукама или дисањем или хаљином или се прилепи на јело, те га поједемо. Али се тај отров одмах не развије, можемо га неко време носити у телу па да смо опет здрави. Веле да може у телу и угинути, само ако пазимо па себе. Али чим се огрешимо о наше тело, чим набебемо ил' се преје-

демо, препијемо, изгладнимо, преморимо и т. д. одмах се појави као права болест. С тога је у нашем народу више таквих прилепчивих болести за време дуга поста и летине него иначе, више у сиротиње него у газда.

Кад хоћеш да паднеш у богиње, јави ти се неколико дана у напред. Ломан си, глава, крста и стомак боле; мука ти је, тера те на бљубање, не можеш да једеш, иде ти крв на нос, предвече си мало у ватри; сан ти немиран а деца у сну шкрипе зубима. Чим осетиш тако што не изалази из собе и умери се у свачем.

Је ли тако до некле потрајало, ево ти и праве грознице, праве тресавице. Одмах се побрини за лекара. Чим грозница зачне не треба се јуначити. Иди одмах у постељу чисто пресвучену. У соби нека је од сада увек чиста ваздуха, али никако промаје или врућине. У великој ватруштини добро је облатати главу, очи а и труп хладним па баш и студеним облозима. Ватра попусти, а веле да и богиње слабије излазе. Наши се мажу натопљеним шафраном и то особито око очију и по језику. Веле да је онда мање богиња и да не ће на шафран црне богиње. То није истина. Неки се опет ужасно боје хладноће а неки мисле да не ваља богиње задржати. И то је лудо.

Уз другу или трећу грозницу ево ти и оспе. Кожа местимице поруди или се по њој оспу одмах с почетка баш праве чибуљичице. Најпре их је на глави, па онда на трупу, рукама и ногама. Опасно је ако свуд на један мах ударе.

За мало па из тих чибуљица постану мехурићи. Изнајуре се ти мехурићи провиде, али се за неколико дана замуће и загноје (гнојавице) а каткад и закрваве („црне богиње“). Око тих гнојавица забрекне и здрава кожа те болесник отече да га не можеш познати. Сада је и најотровнији. Те гнојавице почну и саме од себе да пуцају, а где су веће, а неће за дуго да се проспу, ваља их иглом прокинути, да гној изађе јер што је гној дуже у њима и што је више гноја то је опасније. Млака купатила, млаки облози (ал' за дуже времена) сада веома добро чине. Наш народ суши гној брашном, мекњама и првоточином а хлади гнојавице машући над њима ораховом граном као лепезом. Неки привијају и разне мандарице. То све не вреди ништа. Ако баш нема на близу лекара и апотеке узмите и сами од грка или попе (код њих обично тога има) ђакон фластера те га истопите на слабој ватри с толико исто ланена зетина па га онда охлађена намажите на крпу (подебело као тупа страна од ножа) и обложите њиме таке гнојавице, баш и ако нису пукле. Та се крпа не сме скидати дуже вре-

мена (осим кад се мења фластер а то ваља сваки дан) док те гнојавице са свим неотпадно, а не сме се испод њени испирати. Тај завој суши гној, скида красту и чува болесника да се где не увреди. — Болови су сада најжешћи. Грубе кошуље, веленци и вуна гребу болесника.

Ако су се те гнојавице од себе пресушиле, изгледају као и обичне красте. Кад хоће да отпадају зачну сврбити па онда ваља болесника добро чувати да их не одере, јер се после опет загноје, дубље иду и јаче закростају па је иза њих и рана дубља него што би била. За то се болесницима везују руке и прсти, а особито у сну. Ђакон фластер је добар и за већ сасушене красте.

У богиње на опасним местима н. пр. на оку, уху и т. д. не треба сами да дирате, а ни бабама да напуштате: Лекар је у богињама веома нуждан, а особито у таким приликама.

Кад отпадне краста сама од себе или леком затече се иза ње румена или модрикаста белега, а ако беше краста већа и дубља заостане за њом баш и прави ожиљак. Ти ожиљци остају, па често наруже лице, а људе с таким ожиљцима зовемо „богињавим“, „храпавим.“ За њих свет држи да не могу више оболети од богиња. Ал' није тако: и два и три пута може се обогинјавити.

За те ожиљке има наш свет сијасет лекова, али сви не вреде ништа. За њих лека нема, већ ако их време по нешто изглади. Јачи ожиљци што се притегну с једне стране према другој н. пр. сноса на образ, могу се одрезати и тако излечити. Наравно да то уме само лекар. — Да не буде ожиљака или храпа, главно је да се гној брзо осуши, да крсте брзо спаду, ал' да се ни по што не здреру. Рекли смо како се суше и скидају најбоље гнојавице и красте. Добро је и то сувише сухе красте мазати зетином и чистом машу, а и натапати их млаком водом почешће. Неки их мажу и кајмаком. Сухе, тврде красте лакше се ломе и одваљују и кад им није време, те иза њих се одмах прокрвави, гноји и опет дубље окраста. На веће красте ваља особито пазити, јер често хоће да су од горе са свим сухе, а испод њих се још једнако дубље гноји. И купати се у млакој води није с горега за сухе, тврде красте.

Иза богиња ваља се дуже времена чувати од назебе и од преких промена у времену, а боме и од других погрешака, што шкоде телу. Ако је иза богиња заостала друга која болест, треба се одмах с почетка пазити око ње и упитати се у вешта лекара.

Ваљало би још да споменем, како наш народ страховито греша, што притрпава и топли богињава бо-

десника. Болесник испарава отров, па јели претрпан оно је испарење једнако око њега, јер не може да одиће те трује и даље болесника. — Болесник је и онако у великој ватри. Загреј га још већма, он онда мора сагорети. — Чист ни врући ни хладан ваздух најважније је у богињама. — Жеђ се гаси соковима од воћа, лимунaдом или грумешцима од леда. — Богињави од себе не може да једе и да пије; не ваља му ни давати. Говећа чорба, а после кад је доста ослабио, млеко и ровита јаја, то су

јела што га добро крепе, а не могу да штeде. — Болесник не треба да излази из себе, чим осети прву грозницу, па све дотле, докле се богиње са свим не сасуше. — Богињава болесника носити на колима лекару у друго место, то је крајна глупост; у нашем народу хоће и тога да буде. — Пијанице, трудне жене и деца треба још боље да се пазе и чувају они ређе преболе; трудне жене хоће од богиња да и пометну.

М. Ј. Батут.

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

Злату ће се кујунџија наћи.

На те речи ослањају се многе девојке, па данас једне, сутра друге просиоце одбијају, док се неке најпосле на своју велику жалост не увере, да су погрешно себе за злато држале; јер место да су кујунџију дочекале, морале су најпосле да се задовоље с каквим — казанџијом или ковачем.

Девојке се ослањају и на ову пословицу: „девојачког села нема“, но често на своју несрећу; јер по нека увиди касније, да ако нема села девојачког, а оно има кућа девојачких.

Исто тако наводе их на танак лед и ове речи из једне наше песме:

„Нисам гуња да увенем,
Ни наранџа да отпанем,
Већ девојка, чекаћу га“.

Не сме девојка дуго чекати, јер и она бoме хоће да увене, као и гуња и наранџа, и као и сваки други цвет. С тог ваља за времена да се удаје, док је девојачке милине краше и док се прилике јављају. Не треба да смеће с ума, да „докле ружица мирише, дотле свако је бегенише“ и да девојка, као што у једној нашој песми стоји:

„Док је млада, свакоме је драга,
Кад остари, ни оцу ни мајци“.

Овде ми је још пришапнути родитељима ове речи старих Чивута: „Ко своју кћер дуго држи и не удаје, учи је — блуду“ и препоручити им, да „жене сина кад хоће, а кћер да удају, кад могу.“

Иде натрашке као рак.

Да рак не иде напред, него натрашке, то не стоји; јер као друге животиње, тако и он иде напред, кад храну тражи или кад без страха иде, а само онда натрашке пође, кад бега од какве опасности, која му прети. (Летопис од год. 1867.)

Или мала или велика (била) невеста, хоће се сватови (и трошак).

Сватови се дабоме ишту! Но какви сватови? Зависта не онаки, као што на нашу несрећу и жалост

код нас бивају! Јер док се невеста заодене у свилу, коју ће после мољци у сандуку јести, док се њен род дарива, док се толико кола сватова кроз више дана нахрани и напоји, колико ту товара хране ваља извући или колико ланаца земље под аренду дати или за на век продати? Ишту се сватови! али не тако луди сватови, да нам куће после свршене свадбе изгледају, као да су у њима лопови били и поробили их.

Кад ћемо једном увидети, да такве свадбе не иште ни Бог ни црква, па и ниједан паметан човек? Такве свадбе могу искати само будале, који се за просјачки штап спремају!

„Нека је нама напитака, а њима какав им драго житака“, веле обично српски сватови. За име здрава разума! докле ћемо тако један другог упропашћавати? Кад ћемо једном почети, да један другог чувамо и обавешћујемо.

Има их, као и кусих паса.

Човек би мислио, да се том пословицом хоће да каже, да је нечег мало; јер куси пси одвећ су ретки. Но на против, том пословицом хоће да се означи, да нечег много има, а то је са свим погрешно. (Вук Караџић, Пословице.)

Јак као вједогоња.

Ваља нам само чути, шта вједогоња значи, па да се одмах уверимо, да вједогоње нема на свету. Вједогоње су духови, који у сну из људи изиђу, горе лoме, велико камење ваљају, дрвета изваљују, те се с њима између себе туку, па који надвладају, они род од летине на своју земљу привуку. Судећи по овом последњем, не мисли ли се ту на оне људе, који својим трудом и саме шуме у плодне њиве претварају, који своју земљу ђубре, угаре и марљиво обделавају, те с ње много више плодова збирају, него лењивци са своје?

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

19. (Најбоље врсте купуса.) Од свију до данас познатих врсти купуса најбоље су ово: брауншвајгски, улмски, магдебуршки, рани црвени ерфуртски велики црвени берлински, и рани инглески шећер. Од ових врсти ваља наши вртари да донесу семена, и да га запате, јер у сваком погледу далеко премашују све наше најбоље врсте.

20. (Најбољи спанаћ) је данас велики савојски, који би требало наши вртари да расуђују. Лист је у овог двапуту већи од обичног спанаћа, те изнесе двапуту више од обичнога, а и кусом је сила слађи од обичнога.

21. (Рани краставци и тикве) добију се, кад се узме у корпе коњског ђубрета до по корпе, на то се по стопе добре вртарске црне земље, и у ту стави семе од краставаца ил' од тикава. Корпе ове држе се на сунцу на заклоњеном топлом месту, па ако је суша, оно се сваки дан по двапуту залију. Кад биљке ојачају, онда се али са истом земљом расађују у врт. Тако роде сила јаче и сила раније, а корпе те дају се и од мрза лакше склонити, унети у собу што код леја не иде. —

22. (Лубенице и диње најкрупније) добију се, кад се помеша са земљом крви и остави да протруне, па том земљом семе затрпа, ако се уз то и добра земља узме и одбере семе здраво, и од крупније врсте.

23. (Најбоља кртола, кромпир.) добије се: кад се узму за семе и то одберу кврге с туђе земље, а не оне, што су на истој земљи родиле, јер су оне с друге земље боље и мање болести подложне; кад се на квргама за расад остави само по једно и то најјаче око, а друга одбију, јер боље роди на оно једно јако око, него кад се на све очи расађује;

кад се пре сејања рашире кврге на полицама или где је згоде, да провену, од провенутих кврга буде више рода и род крупнији, који и доспе раније и држи се дуже, него од кврга не проведих;

кад се у сваку кућицу при сађењу тури по мало пепела, особито од угља, који уједно и најбоље сачува кртолу од болести;

најпосле добије се кртола много крупнија и куншија, кад се цвет сасеца. Ко то покуша, само на неколико кућица увериће се, колика је разлика на роду у овим и оним од несечена цвета кућицама.

ХАЈДМО У ВИТЛЕЈЕМ.

Из старих времена успомена на божић.

(Наставак.)

Ниједан ђаур не смеде главе помолити, а није никог срце ни вукло да силецију види, јер не беше главом сигуран, ко Казим-паша близу беше; паша је био напрасит, грозан: тешко је стењала земља под теретом жељезне руке му. Кад пред капију дођоше, скочи паша са свога богато искићеног хата и ма да му се брада на цичи зими скроз и скроз смрзла, а руке и ноге баш укочиле, ипак није пре у кућу ушао, докле робови не отворише ћилимима и кожусима добро затупкана носила, која узастопце за њим идоше. Ту је седео пашин синчић од шест година, бег Хусејин, зеница очина, на кога тај околели човек пренесе сву љубав и милошту срца свога, колико волети још беше кадар. И ако трудно беше два дана по зими путовати и ако се патило да те Бог сачува, ипак се паша не могаше од свога сина раставити. Весело скочи млади бег из тесног сандука и радовао се што може слободно дисати па магар и хладним вечерњим ваздухом. Брижно га узме отац за ручицу и уђе с њим у кућу. Скину им слуге тешке зимске хаљине а ћилимар беше већ све приправио, што Турчину треба да се по свом закону пере и богу помоли. После молитве седоше за вечеру паша, Хусејин и три, четир највернија офи-

цира. Паша је био ваљан мухамеданац, само је онда грешио о коран, кад се првеником китио, коју је паша вазда уза се носио. Ако икада сад му беше кап, две добра мађаратера, од преке нужде: та толико су, па по зими јахали. Алија, верни слуга пашин, разумео је миг свога господара па отуд се створи на један пут пред господом батерија племените крвце винове лозице. Да се злу не учи Хусејин, радо га је пуштао паша да устане од трпезе, по што се пилава довољно најео, па да се по собама игра, као што то деца обично чине. Па тако и вечерас: док су људи, онако озобли, жестоко чашице празнећи, жестоко политизирали, трчао је мали Хусејин тамо, амо по собама, ваљао се по меким душецима, на којима ће он и отац му спавати и на послетку изађе на поље у дворинште, у хладну, ал' тиху и звездану ноћ. Нико није на дете пазио, па ни слуге, јер они беху уморени од путовања па се пружили по ћebetима а господари у нутри дишпшташе се о свима могућим покушајима сретне војне и читаво тесте начина изређаше како би се од ђаура што више харача ишчупати могло. Па било то да је висока политика, било да је мађаратер — тек језиком почеше заплетати, очи им се скланаху а

Гота се седи отац на за гота није хтео веровати својим мислима, можда му је синат његов заљутао. Већ је себи представљао како игра месо синонџево пој крајем ножем хришћанскога свешеника — и еруши се на једаред на пошар на камен, белпербер дусф, који је нашу пратно, оста при свем том хајтан и брзо је наредило да се на све стране у све куће и колибе и по свој околним пошљу орд-жани буги, да им се строло наложи, да сваки бугар изаиди и испод земље извиде, да се у бугаре пуштају и на таване пену, нека гундују ормане и сануке, уратко нека свуга премешу и траке, да би само човек ит' даво живо ит' мртво уете сарпиги молао. Другој чети заповеди белпербер да му свештеника, старешину и све општинаре с места доведу.

То је била ужасна, страховита ноћ. Дрпни су беснији, газиги где год чета живот нађоше и на-скоро јасан пламен бугио је на разним местима села казјући да се у тим кућама није ништа нашло. Казим-паша прчевитом руком беше стиснуо ханџар за баџар, покрену му стао: не зна ништа да мисли ништа да ради, још се једнако наглача на ка-пију. Али кад чорја Јатара Јотера свештеника и општинаре једенима везане, пројрма белпербер напу-за раме и рече:

— Алах је велик, у његовој души стоји твој сина живот, ка и твој, па и мој. Ако ми госпођару допустити, да с овим ђурима говорим и поступам како ја хоћу, твој ће син помоћу бојом и про-повором зрвар и чиста бити у харућу оцинском пре него што изгуби онаг.

Јанас би то врло кратак пор оно, али треба знати да је једнак муселтиру требао јоро по сахата, док пушке напуни и онаг.

Паша се маши за пеп и извади златан печат, што му је на пешком златном ланцу о врату висно и трине, да се ланак пренину; пружа печат бел-перберу. То је логико значило: Сва је моја власт сај у тебе; а неке јунице пртале су као да су говорите: сина ми доведи; И дусф је тврдо уржао да су се згубили хришћани дегета доконал; али дао уете још живо бити, а то је главно. Веће де-вет сахата. Шашне нешто али, што је из села ста-јао, изаја му неку заповест, па се одрене побгу, преј којим свештеник општински стајаше, стараш сел, брата му до првена појаса допираше:

— Свештенике и ви остале сеоске старешине; ви добро чините што слушајте нашег пророка и пророка да су гота главни. Шта мислите ви дакле да би вашел гота и његовот пророка веша

Хоче стара занесеност кај и кај да се поврати тако су бегли незнабошци "Назаренине", кад оно римски цареве гонилише хришћане да им бугаре дрју јер по својим обредима принашају месо и крв не-винол уеленгетла болу на жрву. Када су у ередем веку гонили Чивуге, викала је хришћанска светица да Чивуги дрју бугаре и да о пасхи приносе болу на жрву крв невинол карол хришћанског дегета.

Па тако исто било је код занесених Мухамета-наша што обично, да су они протелити. Вурима превапавали и тврдо би се заклели, да они у своје велике свече глетују, да се доконал карол дурекот дегета, јер им треба крв за бајресе пребемоније.

Хоче стара занесеност кај и кај да се поврати прова мисао на памет.

Јар јер где као смртна муча наје наши ужасна, Јар је баш очино едне гнаша и то стараша у-тима за прстију није заредо већ у месо свога тела. своју брата и хајине дерао све уотле, уотле нор-је клонуо на камен од кашије и еугао, чунао је није мутило, тај паша није знао шта да мисли, па лебан стајао и увек при свести био, и око му се паша, који је иначе уред боја и ктања не неко-шћу дурисе, пририли се. Ко челик тврди Казим-божигу радост поквари, улашени, застрашени селани којима и сам долазае немилых логтију сву оружани мошци, који код селата на коналу беху, а са свију кратера села трчали су на ту зарму ноћ хориза се ужасна вика: Хусејине, Хусејине!

— Сина ми дајте! дерао се Казим-паша и свуга је јурио око куће, око дворишта, а кроз тиху бајугу пуца.

Шени таван и робови и татари клонилише му се с ханџарем у руци, појри паша у двориште. Ула-котрала се глава пречева по земљи. Са крајем сина пашо! И заблеста се ханџар и зајдан часак оштри ханџар иза паша — гални робе, ниси ми на куфо црна, трмо је наша body своје и потрине — Нема га, нестало ми дегета; кукао је отац, говара.

Јатомине улашено јотраро. Али Хусејин не од-шту, у штаги, око јасне ватре полетало, све је то и што беше прталаца у соби, у кућини, у двори-— Хусејине, Хусејине; викао је, да се све хорито када почела прату body.

Ваљало ужаснути када почела на улашеном роба, — Да је Хусејин; нијтао је паша и сад се немку тета није не виде.

Алија се обавило по соби и ужаснуо се, кад де-дрту body.

— Да је Хусејин; зашита паша уошавши у зим-паша да довиече Алију, свога верног црнца.

и бегови ојоше спавати; јдан о јдан ујари ка-ваљато им се еугра зором еренију. Паша даје знаа

прославило: или кад би ја до првог божића насред села на овом брежуљку хришћанском богу храм дао сазидати, па га украсио мермерним стубовима и обилато снабдео сребрним и златним утварима, а храму на врата ферман са папаним печатом приковао, који ми је ево у руци, да смете вашем богу служити и вашег пророка поштовати, док је света и века, да вас нико не дира, да ваша општина буде ослобођена од сваког харача, од десетка и злата, и да вам ових хиљаду кеса дам, што их ево видите, да их поделите и у миру и весељу потро-

шите; — или да вас на ове коцеве натаљнем, што их моје слуге ударају, да све људе, жене и децу из вашег села и све, што крви и живота у себи имаде, на пламену сажежем, и село вам до темеља порушим, да од данашње поноћи ни трага ни гласа не буде да сте икада на свету били —? Размислите о свему том па ми издајте пашиног сина, ког сте ухватили да га закољете, или ми га не дајте; ал' онда ће од вас све оно бити као што рекох, као што је Алах бог и Мухамед његов пророк.

(Свршиће се.)

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 14. марта

(Ново министарство у Угарској.) Једва један пут пође за руком круна, да састави министарство у Угарској. Досадањи председник министарства, Слави, морао је одступити, јер од знатнијих посланика саборских, с којима је као што јависмо, круна уговарала ради њихова ступања у министарство, коме би остао и на даље на челу Слави, не хтеле ниједан из политичких узрока ступити у то министарство. На место Славија постао је председником министарства досадањи председник сабора, Бито, коме пође за руком приволети посланика Гиција, вођу незадовољних левичара, да прими министарство финансија, а десничара Бартала, да прими министарство трговине и обрта. Остали министри досадањег Славијевог министарства остадоше и на даље у министарству.

Овако склопљено министарство имаће барем у почетку већину сабора уза се. Мађарско новинарство нада се много од истога. Особито је Гици, у кога су уперене очи свију саборских странака; од њега очекују, да ће поправити жалосно стање државних финансија. Ми бисмо рекли, да Угарској све дотле нема напретка, док не буде сложеног рада свију угарских народа; а да то буде, ваља задовољити све народе у Угарској подједнако.

(Сабор у Пешти.) Милетић је интерпеловао — питао — министра просвете, Трефорта, када намерава сазвати српски конгрес у Карловце. Своју интерпелацију разложио је дужим говором. Министар ће у којој од идућих седница одговорити. Како ли ће опет извијати?

5. о. м. била је код краља нека депутација панчевачких Немаца на аудијенцији, и захвалила му је у име крајиника што је дозволио, да се разграничи банатска граница, потварајући при том на народну странку у бившој граници, као да је она незадовољна, што је то учињено. У депутацији тој били су сами познати србождери панчевачки; народ јој је наденуо име „Ћубретарска депутација.“ Ради те депутације интерпеловао је Лаза Костић министра Сепарија у сабору. Али како се том депутацијом ишло на то да се збуди народна странка при поновљеном избору посланика у Панчеву, који је данас отпочео, а ожуражи странка владина, то ће министар одговорити на Костићеву интерпелацију тек после панчевачког избора што је Костићу приватно и рекао. Као да Костићу треба после кише јапунце.

Међу тим народну странку неће збунити ни тај култур-трогерски „книг“, као што није прогой и насиље при првом избору, и честити крајиник ће посведочити целом свету на видику, да је „Ћубретарска депутација“ заступала на аудијенцији саму себе и своје себичне тежње, а не крајинике. За то ми унапред кличемо: „Евала крајиницима на њихову јуначку држању у уставној борби; живо панчевачки посланик Полит-Десанчић!“

Сабор ће одгодити због ускршњих празника од 18. марта до 8. априла.

(Србија.) Нови велики везир у Стамболу серашћер Хусејин Авни канда хоће да поремети одношаје између Србије и порте које је створио његов претходник. Тако је изјавио, да он не може пристати на то, да се турска жељезница споји са српском на Морави, на што је пређашњи велики везир, као што смо у своје време јавили пристао. Исто тако не пристаје серашћер Авни, да се реши зворничко питање. Ради тога одгодио је кнез путовање у Цариград.

Страни свет.

(Немачка.) У државном немачком сабору у Берлину поднели су алсаско-лоренски заступници предлог да се укине §. 10. државног закона од 30. дек. 1871. по коме може намесник у Алсасу и Лоренској у сваком тренутку прогласити опсадно стање. Предлог је одбачен, као што се већ разумје. Том приликом говорио је Бизмарк. Бизмарк рече дрско, да Немачка није освојила Алсаса и Лорена да их сретнима учини, него да се осигура од Француске. Тиграње са правима човека и народа не може се даље терати!

(Пруска.) Цар Виљем потврдио је закон о грађанском браку што га је пре негда донео берлински сабор. По том закону закључен је брак, када ђубегија и нева му пред грађанском влашћу изјаве да хоће да ступе у брак.

— Владика из Кулма, Марвиц, осуђен је, што је произвео неколико њих за свештенике, на новчану глобу од 2450 тал. или на 16 месеци затвора. — Архијепископу келнском задржана је плата. — Посвећени владика, што је на место Ледоховскога у Познању управљао дијецезом, стављен је у затвор. — Док се други забављају хајком на курјаке, словити Бизмарк тера свој ћеф хајком на владике. Шта ће само радити док нестане дивљачи!

(Немачки савезни савет.) Земаљски сабор пруски у Берлину донео је закон, да се свештеници, који изгубе судском одлуком право на свештеничко звање могу лишиати грађанства, и да им у три случаја полиција има одредити, где

ће смети пребивати. Немачки савезни савет закључио је сада да таки из Пруске протерани свештеници не могу без нарочите дозволе савезног савета бити грађанима ни које савезне државе.

(Нови претендат на француски престо.) У Чизлхерфу код Лондона у Инглеској проглашен је 2. марта син Наполеона III, за пунолетног. Том приликом беше велика свечаност. Из Француске је дошло до 5000 присталица Нополеонових, међу њима 17 саборских посланика и неколицина бивших министара и садањих генерала, при свем том, што је садања влада војницима и званичницима забранила учествовати у тој свечаности. Млади Наполеон IV, беседио је скупљеним гостима беседу, у којој се сећа свога несретног оца и у којој изјављује наду, да ће га народ француски плебицитом, т. ј. општим гласањем као и оца му позвати на престо француски. Тиме је број оних који пружају руке за круном француском порастао на три, ил' боље на четир. Како се у Француској не могу ни како да уреде коначно јавне ствари, како се установе државне не реорганизују у духу републиканском како би коначно овладаула Француској републиканска владавина, то је и новом претенденту отворено поље интрига, плетака, у чему се Наполеони добро разумевају. Надајмо се да ће свест народа француског ипак учинити, да се одагна једном за свагда одземље опасност, која јој прети од тих орлушина, што облећу око круне Француске тиме, што ће круну стрпати у музеј, а прогласи ритепублику.

(Италија.) Они, који се боре за то, да народ сам собом управља, прославили су 28. јан. по разним талијанским варошима 25 година, како је проглашена република у Риму. Том приликом поздравили су са разних крајева Италије народног јунака, генерала Ђузепе Гарибалда.

(Шпанија.) Грађански рат у Шпанији бесни непрестано. Карлисте, т. ј. они, који би хтели да доведу дона Карла на престо, напредују у последње време. Пре негде потукли су владину војску. За то је Серано председник привремене републике, узео команду над војском у своје руке. Али канда неће ни он бити сретнији. Противници броје 10.000 војника више, и заузели су згодан положај. Дон Карло управо је писмено захтев на јевропске телесиле, да га признају са ратну странку. Инглеска ће бити крива ако Карлисте коначно одрже мегдан, јер им она помаже новцем. Инглеска би могла трошити новце на паметније ствари.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

(Нове школске књиге.) Вредна књижара браће Јовановића у Панчеву издала је ово дана и опет три књижице за српске народне (основне) школе. Већ с тога, што је прегла, да нам подмири преку потребу у школским књигама, заслужује она свако признање, како с наше стране, тако и са стране свију пријатеља народнога напретка. Хтели, да нам се школе развијају и напредују у духу времена, а овамо немати за то згодних књига, него морати употребљавати књиге са свакојаким садржајем, језиком и правописом, нису ли то две по све различне ствари, које не могу постајати једно уз друго? Или ваља да не ћемо да и даље у својим школама употребљујемо књиге, написане за комуналне школе, што смо до сада за невољу морали чинити? Књижара браће Јовановића хоће томе злу да доскочи. До сада је издала већ више школских књига, као што је: Отачаственица, Рачуница, Јестаственица, а ово дана још и ове три:

1. **Мала српска граматина**, по Даничићу написао Јован Павловић. Цена 18 новч. а. вр.

У овој се књижици на 44 стране лаким, разумљивим језиком разлажу сви облици, који долазе у нашем говору. За народне школе у овим крајевима до сада нисмо имали тако удешене граматике, или управо нисмо никакве ни имали, јер она Чобићева, што се употребљавала у банатској крајини, и не заслужује име граматике. Павловићева је граматика још уз то и тако удешена да се може употребити и у нижим разредима средњих школа, док се не би за то удесила згодна засебна књига.

2. **Зоолоџија**, (наука о животињама.) Од Августа Либена. Цена 25 новч. а. вр.

3. **Ботаника**, (наука о биљу.) Од истог Либена. Цена 18 новч. а. вр.

Две ове књижице превео је с немачкога Петар Деспотовић, професор унакранској препарандији. Либенови списи чувени су у немачкој књижевности и наш народни школски савет у својим наредбама особито препоручује учитељима, да у вишим разредима основних школа предају из ових књижица. Превод је добар, само местимице поткрале су се неке погрешке у називима, тако н. пр. у њега има рожац место тичја трава, росонаст м. руса или змијино млеко, сапуњача м. белонога, бела шумарица м. бела саса, лисичина м. лисичји реп, каљужница м. копитац итд. Даље мени није познато, да се игде у нашем народу кромпир каже гомољ. Оваквих примера нашли бисмо и више, али није овде место, да их све наводимо; само толико напомињемо, да се унапредак пазити боље на такве ствари, те да кад је иначе добро, не буде замерке ни у томе.

Све ове књиге нека су што боље препоручене нашим учитељима и дечиним родитељима.

Свакоме нужна књига

Како је угарски сабор донео закон да се од 1. јан. 1876. има у целој домовини нашој употребљавати нова мера по метарској системи то је сваком трговцу, занатлији, учитељу, научнику, и свакој кући нужна као хлеб насушни књига:

„НАША НОВА МЕРА“

ОД П. МАНОЛЛОВИЋА,

са великом лепом картом, на којој су бојама насликана сва она мерила, тако јасно и очигледно, да их свако може том картом научити познавати. Зарад лакше набавке спуштамо цену тој књизи са приложеном јој картом на **1 фор. 20 н.** а пређе је стајала 1 ф. 60 н. Књига се наручује за готово или реч Post Nachnahme у

Српској нар. задружној штампарији
У Новом Саду.

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Г. М. П. Добринов, Загреб. Примили смо 1 фор. као претплату на лист. Од прошле године могу се добити сви осми 1-ог и 2-ог броја.

Г. С. Бајаловићу, Шабац. Претплата за Србију због дво-струке поштарине рачуна се у сребру, а ви нам у два маха по 2 ф. послате у банкама. Уз то још платисмо „порто“ за писма 46 н. и тако нам дугујете још 90 новч.

Издази сваке недеље
на читавом табаку.

Дониси шиљу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 ф.р.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТЉО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАШ ОПШТИНСКИ ЖИВОТ.

I.

Него је рекао: „Хоћеш ли да дознаш, шта вреди општинство кога места, а тиму погледај на цркву, школу и гробље.“ И ако ово не стоји од речи до речи, ипак је добро речено; јер општинске зграде и општинска добра заиста су огледало вредности и ваљаности самога општинства. Ако су школа, црква и сеоска кућа, па и друге општинске и јавне зграде добро саграђене и у добром стању, ако је гробље ограђено и уређено, ако су мостови непо-
кварени, бунари у реду, шума неопустошена, пу-
тови добри, у опште: ако је општинско добро у реду: онда је то јасан знак развијености и ради-
ности општинства, као што је противно од свега тога доказ његове неразвијености и нерадиности. Да како: све ово стоји само онда, кад општинство управља само собом, а не кад све што се у општини догађа, бива по налогу „с више“; јер тада нити иде општинску заслуга, ако је у њој све у реду, нити прикор, кад није онако, како би требало да је.

Но није доста, да је у општини у реду само оно, што се даје оком видети; јер често бива, да је, што но реч, „с поља гладан, а из нутра јарац,“ често бива, да се и у општини, као и у држави спољашњим редом хоће да прикрије унутарњи неред; него ваља да је у реду и унутарњи рад, унутарњи живот општине, а то ће рећи: општинска управа ваља да је на своме месту. Само где је ово обоје, т. ј. где је у општини општински живот здрав и с поља и из нутра: тамо се осећају и уживају благодети општинског живота.

Људи, које је срећа подарила, да могу путова-
ти по свету, не могу да се наприоведају о красоти и о уређености општина, што су их видели по на-
преднијим јевропским крајевима, на прилику по Немачкој, по Белгији и т. д. Не знаш, шта је лепше, шта уредније, шта чистије: да ли улице, да ли куће јавне и приватне, да ли путеви, да ли шуме и т. д. Сав општински живот, па и у мале-
ним општинама, тече као оно навијен сат. Ал' не треба тако далеко тумарати, не треба тражити

туђинских квајева, ето нам Чешке, те земље наше рођене словенске браће. У њиховим тако званим наорским варошима — а то су варошице, у којима је мало „капутлија“ — лепше је, уредније је, него у нашим великим варошима; њихова села надмашају наше варошице; а све ти се мили, кад у маленом сеоцу видиш, где свеж живот вири из сваке јав-
ке општинске, а тако и приватне зградице, из општинског и приватног добра.

А како је по нашим општинама? како стоји с нашим општинским животом?

Пријатељ народа могао би се сит наплакати, кад би упао у гдекоје наше, особито сеоске општине. Не знаш, шта је горе у њима: ил' онај кућерак на сред села, често у полу покривен, ча-
ђав, јадан, са полупаним ил' хартијом облепљеним назови-прозорима, што се у њему састају од вре-
мена на време очеви општине, да зборишу о „стварима општинским,“ да ли недограђена мајушина, суморна школа, без скамија, без пећи, без свега што би требало да је у њој, а са свиме, што би ваљало, да је од ње далеко, да л' неограђено, запуш-
тено, изгажено, коровом сврх човека обрасло гробље, с гробовима, што су их свиње на њушци разнеле, с крстовима, што су их говеда искрхала, да ли по-
кварени, трули мостови (ако их и таквих има) ил' зароњени, ил' без ћерма, без „шишке,“ без „кабла“ бунари, ил' опуштене и потрпе шуме, ил' непо-
рављени, запуштени путеви, ил' — ал' ко би на-
бројао све та зла редом, — а и ових је већ и су-
више! — Заиста, жалосна слика! И жалоснија је још, кад је допуним оним, што јој још не достаје, да буде потпуна; јер ваља знати: да се у таким општинама нико не стара о том, да је свако у општини сигуран собом и имањем, да се не штети и не потире њива и поље, да се отклони све, што штоди општем здрављу, да су сахрањени и збри-
нути сиромашни болесници, да је заштићена сирота; а за то, да је општина редовно задужена, да је у дефи-
циту (мањку), једном речи: да јој је управа свакојака.